

“Hayaletler, kadınsal bir film, kıvrımlı, renkli, hiperaktif”

18 Ekim 2020

A

57. Antalya Altın Portakal Film Festivali’nden En İyi Film ve En İyi Yönetmen dahil beş ödülle dönen “Hayaletler”in yönetmeni Azra Deniz Okyay, festivale damga vuran isim oldu. İlk uzun metrajına “Hayaletler”le imza atan Okyay, “Kadınların sesini dinlemek zor olacak bazıları için onu fark ettim” diyor

Dünya prömiyerini yaptığı Venedik Film Festivali’nin Eleştirmenler Haftası bölümünde büyük ödülü kazanan “Hayaletler”, 57. Antalya Altın Portakal Film Festivali’ne de damga vurdu ve ilk uzun metrajına “Hayaletler”le imza atan Azra Deniz Okyay’ı sinema dünyasının gündemine taşıdı. Antalya’dan En İyi Film, En İyi Yönetmen, En İyi Kurgu (Ayris Alptekin), En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu (Nalan Kuruçım) ve En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu (Emrah Özdemir) olmak üzere beş ödül kazanan film, dört karakterin birbirine dokunan hayatlarını merkeze alıyor. Büyük bir elektrik kesintisinin yaşandığı tek bir günde geçen film, Antalya jürisi tarafından cesaret ve ilham vurgusuyla ödüllendirildi. Film, erkek sinemacıların ve erkek hikayelerinin öne çıktığı Türkiye sinemasında bir değişime işaret etti ve dinamik, enerjik ve yaratıcı diliyle taze bir soluk getirdi. “Hayaletler”den önce kısa film “Küçük Kara Balıklar” ve kısa belgesel “Sulukule Mon Amour”a imza atan Okyay’la bir araya geldik, filmini konuştuk.

Antalya’daki gösterimden sonra birçok kişi filmin verdiği enerjiden bahsediyordu. Bir yerde “punk operası” demişsiniz. Filminizin hissettirdiği sizce punk’ın isyan enerjisi mi?

Punk kelimesi tam doğru değil, tanımlamak için söylemişim. Genelde isyan etmeyen kadınlar gördüğümüz için isyan eden kadınlar göreceğimizi belirtmek istemişim. “Biz geliyoruz kız kıza ve haberiniz olsun” gibi bir şeydi. Kendi sorunlarıyla uğraşan kadınları ortaya koydum ve sonunu kötü bitirmeden açık bıraktım. Gösterimden sonra çıkan eleştirilere baktım. Beğenilmeyebilir tabii ama bana birazcık enerjik bir şey yapınca da sanki yemek sunmuşum onlara da beğenmemişler, böyle yapılmaz demişler gibiydi. Kadınların sesini dinlemek zor olacak bazıları için, onu fark ettim.

Filmi yazarken umutsuz bir yerden başladığınızı okudum, umutla bitmesi süreci nasıl oldu?

Hayatla ilgili umutsuzum. Kolay şeyler yaşamıyoruz. Ancak yakın arkadaşlarımı, hayatlarında dengesini tutturmuş insanları ortaya koymanın umut vereceğini düşündüm. Umut veriyor çünkü çok az gösteriliyor. Herkes kendi kafasında bir şey yaşıyor. Onu farklı ve müzikal bir şekilde koyup finalde hareket anını göstermek bile bir eyleme geçiş galiba.

Senaryoyu yazarken nasıl dinamiklerden yola çıktınız?

Gözlem. Melez bir kültürüz ve bu dünyanın en güzel şeyi. Onun getirdiği bir renklilik, bir farklılık var. Kıvrımlı, renkli bir halı dokuması gibi. “Hayaletler” biraz kadınsal bir film, kıvrımlı, renkli, hiperaktif... Senaryoyu yazarken bir yeri açınca diğer ilmekler de fıskırdı. Feminist protestosunu koymak istemiyorum ama onu kameraya çeken adamın kafasını çekmek istiyorum. 2012’den beri bizi çeken adamlar var. Kim bunlar, neden çekiyorlar bizi? Ben onunla empati kurmak istiyorum. Anladıkça biraz daha iyi yaşayabilir miyiz? Derdim oydu.

Bir uzlaşma zemini olarak mı?

Uzlaşmayı görmek istedim. Türkiye’de çok zor konularla uğraşıyoruz ve diyalog sorunu var. Bir ip atıyorsunuz. O ipten nereye gidiliyor? Onu takip etmek istedim. Ses ve kurguda da o ipleri devam ettiriyorum.

İstanbul genelde birçok filmde melankoli hissiyle karşımıza çıkıyor. Sizin filminizde daha kaotik, hayat dolu ve çok daha fazla ihtimali barındıran İstanbul var.

İstanbul’un dokusu çok değişti. Benim ailem de şehir planlamacı ve dokunun nasıl gittiğini gördüm. Bir yeri korursanız, insanı da korursunuz fikri kafama işlenmiş çocukluğumdan beri. İstanbul’da korunabilen yerler ve uğruna mücadele edilen yerler var, bunları antropolog gibi biraz gösterdim. Bu filmde kendimi savaş fotoğrafçısı gibi görüyorum. Birkaç fotoğraf almanız lazım ki o savaşı anlayabilelim. Hangi fotoğraf ön planda kalır bilmiyorum. Ben dört tane fotoğraf seçtim ve bunların birbiriyle bağlantısını da gösterdim. Şu anı arşivlemek istedim.

Çekimler nerede yapıldı?

Birçok mahalle yıkıldığı için Sulukule’ye de gönderme yaparak Sucular diye olmayan bir mahalle yarattım. Gülensu ve Fikirtepe’de çektik. Biz çektikçe bir gün sonra binalar yıkıldı. Onun enerjisi de filme yansıdı. 17 günde, 30 mekan hiç kolay değil. 30 tekrar alabilecek bir vaktim yoktu. Öncesinde kamera ve kurguya iyi çalışıp doğaçlama anına pay bıraktım.

Filmin geçtiği gün olarak neden 26 Ekim 2020’yi seçtiniz?

Daha kimsenin bilmediği bir tarihle kendimi rahatlatmak istedim. Bize ait olmayan bir tarih seçtim. Filmde kadınların kimseye ait değilmiş gibi hareket etmelerini de sağlıyor, küçük bir özgürleştirme alanı veriyor. Aynı zamanda 26 Ekim 2020, çocukluğumdan beri çok sevdiğim “Geleceğe Dönüş” filminin de geçtiği tarih...

Filmde Didem (Dilayda Güneş) karakterinin temsil ettiği nesil hakkında ne düşünüyorsunuz?

Z kuşağı. İnanılmaz bir özgüven. Onlardan öğreneceğimiz çok şey var. Mesela ben annemin kuşağına göre daha rahat konuşabiliyorum çünkü o kadınların konuşmadığını ve nedenini gördüm. Greta Thunberg mesela. Bu kuşak kafalarından geçeni çok olgun bir şekilde aktarıyor ve bu, herkese örnek olmalı bence. Yeni gelen kadın kuşağı herkesi korkutup rahatsız edecektir. Ve bu, iyi bir şey.

Filmin spirali andıran kurgusu senaryodan itibaren üzerinde çalıştığınız bir yapı mıydı?

Evet. Birkaç açılı bir yapı nasıl olabilir üzerine gittim. Mimar bir aileden de geliyorum, bir yapı inşasında ışığın farklı açılardan nasıl geldiğini görebilmek benim için çok eğlenceli bir şey. Bu yapının yazımı çok zordu. Nezihe Meriç'in bir lafı vardır, "Kalemin ucuna kelimeler düşer" diye. Yazarken hakikaten kelimelerin bir dökülme tarzı olduğunu fark ettim. Ne kadar Raşit'i veya Ela'yı çıkarmaya çalışsam da geri geldiler mesela. Ben de "Tamam" dedim. Bu yapı için kurgucu ve görüntü yönetmeniyle aynı anda çalıştım.

Filmi 17 günde çekmek sizi zorladı mı?

İnanılmaz güzel ve zordu. Hiç fon almadık. Kurgudaki son bir ayda Doha Institute büyük borçlarımızı kapatmamızı sağlayacak küçük bir fon verdi. Fransız fonu da film Venedik'e seçildikten iki hafta sonra çıktı. Yapımcım Dilek Aydın bu konuda muhteşemdi, filmi sıfır bütçeyle yaptık.

Antalya'da ödüllere damga vurmanızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Benim için Antalya ya siyah ya beyaz olacaktı. Jüri bizi tekniğimizle taçlandırdı ve bu benim için en önemli şey. Ayrıca sonradan gelen mesajlar Venedik'teki gibi ayrı bir ödül oldu.

"Kadın yönetmen olduğum için işe alınmadığım oldu"

Antalya'nın ödül değerlendirmeleri, kadınların başarısı paydasında toplandı.

Kadın olduğum için ödüllendirildiğimi düşünmüyorum. Kurgusuyla, yönetmenlikle ödül aldı. Ancak kadın olduğum için tekniğimi tanımadan elimden alınan işleri gördüm. Sahnede hemcinslerimi görmek de dünyanın en güzel şeyiydi. Biz, böyle böyle yeni hikayeler ortaya koyacağız.

Elinizden alınan işler konusunu açabilir misiniz?

Zamanında başka sektörde çalışırken kadın yönetmen olduğum için işe alınmadığım oldu. Büyük bir reklam ajansının "Biz kadın yönetmenle çalışmıyoruz" demesi, şoke edici gelmişti. Çünkü benim yeteneğimle değerlendirilmem gerekiyor. Bunların anlatılması önemli. Kadın olarak 10 kat daha fazla çalışmamız ve bunu çaktırmamamız gerekiyor.

"Bir kadının normal konuşmasına ihtiyaç varmış"

Kısa filminiz "Sulukule Mon Amour"dan "Hayaletler"e neler taşıdı?

O, aslında video art gibi bir film. Vimeo'ya koyarım, arkadaşlarım izler gibi düşünmüştüm. Bir helikopter sesi ve bir Nirvana'nın cover'ı eşliğinde kızların bedeni nasıl hareket edebilir? Derdim buydu. Film, !f'in açılışında gösterildi, 3 gün erişime açık kaldı. İnanılmaz tepkiler aldı. O sırada "Hayaletler"i yazıyordum. Sanki suya taş attım ve tsunami gibi geri geldi. Bir boşluk varmış, ona tekabül etti. Bir kadının normal bir şekilde konuşmasına ihtiyaç varmış. "Hayaletler"i de bu hissiyatla yaptım.